

ARMATA ROȘIE ȘI JUDEȚUL ARGEȘ ÎN ANII 1944 -1947

IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*

Al doilea război mondial a început în 1939 din dorința marilor puteri pentru reîmpărțirea sferelor de influență. Criza de soluții politice și militare a devenit evidentă încă din anii marii crize de supraproducție și s-a trecut la sporirea comenzilor de armament din ce în ce mai performant. Dezarmarea nu era decât un motiv pentru presă și pentru grupările pacifiste. Se conturau mai multe blocuri cu interese contrare, dar cu unele afinități pentru o colaborare vremelnică. Europa era dominată de Axa Berlin - Roma, pretențiile mari nu erau justificate de resursele disponibile. Antanta cordială era subminată de prezența la conducere a generalilor bătrâni cu idei defensive. Rămânea redutabilă prin flota britanică, dar nu mai putea să dicteze asupra uscatului. Japonia făcea parte din celebra Axă, dar ducea o politică pe cont propriu în zona Pacificului și Extremului Orient. Militarii aveau o concepție strategică eronată prin implicarea adâncă în China, țară care nu poate fi cucerită în totalitate de o armată cu efective reduse. Complicațiile cu Uniunea Sovietică demonstrau vulnerabilitatea infanteriei nipone la atacurile cu tancuri și lipsa unui orizont logic. Marina era interesată de resursele din coloniile britanice și olandeze, mult mai simplu de cucerit și utilizat. Tokyo nu era interesat să-și ajute partenerii europeni împotriva URSS. Aceasta ducea o politică de extindere conform ideologiei comuniste și a răspândit flăcările războiului în toată lumea prin încurajarea lui Adolf Hitler să atace Polonia. Dușmanul de moarte era aprovizionat cu petrol, cauciuc, metale strategice și cereale. Ideea lui Stalin era simplă. Statele capitaliste erau încurajate să se slăbească reciproc pentru a favoriza răspândirea ideilor utopice formulate de Marx și Engels în secolul al XIX-lea. SUA avea interese pe mare pentru a putea să controleze comerțul mondial și, în 1939, avea cea mai puternică flotă, avantajul sporind pe măsură ce Royal Navy pierdea unități în luptele cu marina germană. Aceste blocuri s-au angajat într-o confruntare în care nu existau decât învingători sau învinși. Superioritatea resurselor și-a spus cuvântul și Națiunile Unite au câștigat în 1945, dar fericirea visată de mulți filosofi și politicieni a rămas doar în paginile cărților. România, pe care marile puteri o angrenaseră în ostilități, a fost "eliberată" de trupele sovietice aduse în camioane sau pe tancuri americane. Iosif Vissarionovici Stalin primise binecuvântarea președintelui F. D. Roosevelt încă din 1943 de a ocupa Europa de Est deoarece americanii nu dispuneau de suficiente mijloace motorizate și nici nu erau interesați de o zonă săracă în resurse. Puținul petrol, cerealele și alte materii prime nu erau în vizorul industriei de dincolo de ocean.

* Colegiul Național „Alexandru Odobescu“, Pitești.

România a fost atrasă în al doilea război mondial în 1940 când armatele URSS-ului au ocupat Basarabia, Bucovina și Herța. Agresiunile de mică amploare, de tatonare a dispozitivului defensiv românesc, au continuat până la declanșarea atacului german din 22 iunie 1941. Participarea trupelor române la campania din răsărit n-a putut să împiedice revenirea Armatei Roșii în 1944. Ruperea frontului din zona Iași în luna august a dus la hotărârea regelui Mihai de a declanșa înlocuirea mareșalului Ion Antonescu și de a trece de partea aliaților. Teoretic, România nu mai devenea un teatru de război, dar acest calcul se potrivea doar dacă se discuta cu un partener înțelegător. Schimbarea de orientare politico - militară a dus la prăbușirea frontului german, trupele sovietice au putut să înainteze fulgerător prin teritoriul românesc și doar problemele logistice au frânat ofensiva. Populația și armata au primit indicații de la București să-i întâmpine pe soldații sovietici ca pe niște aliați, dar trupele lui Iosif Stalin aveau alte ordine precise. Teroarea s-a generalizat de a lungul principalelor artere și nimeni nu mai era în siguranță. Valul distrugător a ajuns în județul Argeș la începutul lunii septembrie 1944 și comportamentul soldaților roșii a fost la fel de brutal. Oficial, niciun document internațional nu reglementa relațiile României cu forțele Națiunilor Unite și totul era posibil. Oricum, Stalin nu acorda o prea mare importanță hârtiilor atunci când era în poziție de forță.

Trupele sovietice au sosit dinspre București în ziua de 4 septembrie 1944 și au fost întâmpinate la ora 10³⁰ de autoritățile locale. Primirea festivă n-a impresionat și nici n-a îmbunătățit. Instinctele brutale s-au dezlănțuit și crimele au început. Un sublocotenent român a fost împușcat mortal de un soldat rus pe strada Exercițiului. Farmacistul Boroș, sătul de jafurile fără de sfârșit, se răzbună cu o armă pe un soldat sovietic, rana fiindu-i acestuia fatală. Orice împotrivire era scump plătită. Valul a ajuns în plasa Titești (acum în județul Vâlcea) în ziua de 6 septembrie 1944. Femeile erau ținte favorite pentru soldătimea abrutizată de alcool și de război. O localnică din Perișani, satul Spin (așezare destul de izolată), a fost împușcată după ce a fost batjocorită de nu mai puțin de opt soldați. Doar pădurea mai era un refugiu sigur din calea trupei dezlănțuite, chiar dacă toamna aducea deja o vreme răcoroasă¹. Propaganda comunistă pătrunsese adânc în mințile ostașilor și preoții au fost obligați să se ascundă². Bărbații care încercau să-și apere avutul și consoarta erau împușcați fără cruțare. Așa s-a întâmplat în cazul locuitorului Dinu Ștefan Bolovan din Titești³. Barbaria se manifesta în cele mai dure forme și doar armamentul amintea de secolul al XX-lea.

Întoarcerea armelor împotriva Germaniei la 23 august 1944 a surprins multe unități ale Wehrmacht-ului printre trupele române. Orice rezistență era condamnată din

¹ Direcția Județeană Argeș a Arhivelor Naționale (în continuare, D.J.A.A.N.), fond Prefectura Județului Argeș, dos. 486/1943-1945, f. 57. Nici femeile funcționarilor refugiați la Merișani din cauza bombardamentelor n-au scăpat de furia sovietică (*Ibidem*, f. 52). Noaptea de 6 septembrie a fost un coșmar pentru locuitorii orașului Pitești. Soldații sovietici beți au luat așezarea cu asalt și nefericitele prinse au fost siluite. Trebuia să se frângă mândria capitaliștilor prin orice mijloace. N-a existat altă soluție decât fuga disperată pe câmp. Comuna Suseni cunoscuse deja astfel de evenimente pe 4 septembrie (Aurel Sergiu Marinescu, *Armata Roșie în România*, vol. 1, Editura Vremea, București, 2001, p. 173). Scene asemănătoare s-au întâmplat și în actuala comună Bradu unde păsările erau strânse cu armele automate.

² D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 486/1943-1945, f. 57.

³ *Ibidem*, f. 58.

start eșecului din cauza distanțelor mari până la bazele sigure de pe teritoriul Ungariei sau Transilvaniei. Foștii aliați au avut 5048 de morți și 56.455 prizonieri. Conform dreptului războiului modern, România era responsabilă de soarta captivilor, dar Moscova nu respecta nicio regulă. Toate materialele capturate de români au fost considerate trofee și confiscate. Prizonierii au fost ceruți și apoi duși în Uniunea Sovietică.

Detășamentele de escortă erau extrem de brutale cu prinșii. Erau unități de escortă ale celebrului NKVD și noțiunile dreptului internațional nu existau. Creierul le era împănăt cu citate din Stalin sau Ilya Ehrenburg. Ura împotriva celorlalți era caracteristica dominantă. Nici detașamentele Armatei Roșii nu aveau un comportament deosebit. Cinci militari germani din lagărul de la Caracal erau transportați în toamna anului 1944 spre URSS, dar un sublocotenent fanatic a considerat că dușmanii poporului nu merită să mai trăiască. A avut loc o judecată sumară în limba rusă și s-au auzit cinci focuri de armă. Evenimentele s-au petrecut pe raza localității Pădureți (comuna Poiana Lacului). Cei cinci erau: Guter (Gunther?) Daria (plutonier major din Regimentul 5 pionieri), Hoet Gutler (fruntaș din Regimentul 202 apărare antiaeriană), Johann Maier (soldat din Regimentul 84 AA), Harman (Hermann?) Tuhlt (soldat din Regimentul 156) și Hlumut (Helmuth?) Culek (soldat din Regimentul 27 pionieri). Se observă că victimele erau oameni de rând și aparțineau unor unități specializate, puțin implicate în posibile crime pe teritoriul sovietic. Nu se făceau deosebiri și doar pistolul avea dreptate. Faptele pot fi incluse în categoria crimelor de război și explică de ce luptele de pe frontul antisovietic au fost deosebit de sângeroase.

Toate armatele s-au caracterizat prin brutalități, dar la sovietici jaful era ridicat la rang de lege. Se acționa după reguli aproape militare. Se începea cu cărciumile golite complet de băutură⁴ și apoi se trecea la locuințe. Se luau toate bunurile casnice ușor de transportat, dar banii erau preferați. Nici alcoolul nu era uitat. Doar din comuna Albota au luat de la învățătorul Anatole Alboteanu suma de 1.200.000 de lei, iar preotul I. Popescu a fost deposedat de 600.000 de lei⁵. Nici generalul Referindaru n-a fost respectat și a rămas fără 450.000 de lei. Militarii armatei noului model n-au vrut să rămână datori. Au oferit la schimb o bătaie bună⁶.

Cum trupa a fost aproape în permanență privată de o hrană gustoasă și consistentă, soldații sovietici depuneau serioase eforturi pentru completarea stocurilor în lungul și obsedantul drum spre Berlin. Numai din comunele Albota, Cerbu și Găvana s-au luat pe 8 septembrie peste 70 de cai, multe oi, porci, făină, furaje și căruțele necesare transportului⁷. Situația era identică și la Curtea de Argeș unde mitraliera se dovedea cel mai harnic strângător. Numai până la 9 septembrie s-au dat cinci tone de făină și au fost luați până și caii pompierilor⁸. Nu trebuie să se uite că zona era

⁴ *Ibidem*, f. 45. Numai în Pitești au fost devastate magazinele de băuturi Velișcu și Transilvania și depozitul de vin aparținând lui Gogu Ștefănescu (Aurel Sergiu Marinescu, *op. cit.*, vol. 1, p. 190).

⁵ *Ibidem*, f. 54.

⁶ *Ibidem*, f. 54. Lucian Girain din Pitești a fost jefuit de 1.950.000 de lei pe data de 7/8 septembrie (A. S. Marinescu, *op. cit.*, p. 257). Pe 23 septembrie 1944 a fost jefuit conacul proprietarului Niculescu din așezarea Cerbu (*ibidem*, f. 46 v), iar conacul Penescu din Buta a fost dat pradă flăcărilor (*ibidem*, f. 45). Ura împotriva proprietății private se manifesta din plin.

⁷ *Ibidem*, f. 54. De la o unitate militară s-au luat alți 150 de cai (*ibidem*, f. 45).

⁸ *Ibidem*, f. 46.

deficitară în cereale și orice pierdere putea să însemne foamete. Jafuri au fost semnalate și în comunele Budeasa, Valea Ursului, Richițele, Băbana, Bărbătești, Cocu și Slătioare. Comuna Prundu, deja grav afectată de bombardamentele americane, a fost supusă contribuțiilor de război, dar locuitorii au fost îngroziți de prăpădul lăsat de sovietici în urmă. Lanurile de porumb, plantă ce stătea la baza alimentației țaranului român, a fost nimicită în mare măsură de cail trupelor și de tancurile aflate în trecere⁹. Nici plasa Curtea de Argeș n-a fost ocolită de valul militar. Zona nu se remarcă prin recoltele generoase de cereale, grâul și porumbul fiind adus de la șes prin schimb de produse. Soldații sovietici aveau argumente convingătoare și colectele au fost substanțiale. Într-o lună au luat calea frontului 16,152 t cartofi, 305,246 t cereale, 11,943 t diferite alimente, 493,900 t furaje, 378 oi, 2.019 ouă, 3517 păsări, 117 porci și 153 bovine. Au fost confiscate și 62 de cabaline, utile la obținerea noii recolte prin tractarea plugurilor. Băutura, un tradițional întăritor al luptătorilor estici, nu putea să lipsească din inventar și 42.100 de litri au fost deturnați de la menirea obișnuită: schimbul de produse. Pagubele produse de invadatori se ridicau până la 12 octombrie 1944 la 159.659.760 lei. Nu erau incluse în statistică decât bunurile luate cu forța armelor automate. Multe obiecte n-au mai fost declarate de frică și, oricum, autoritățile nu aveau nicio putere pentru limitarea dezastrului.

Conducerea Armatei Roșii a sesizat pericolul rămânerii fără alimente dacă jaful continua în același ritm și mareșalul Malinovski a încercat să stabilească o formă de colaborare cu autoritățile locale. Pe 9 septembrie se afla la Pitești că doar colonelul Ivan Stefanovici Sidorov poate să aprobe îndeplinirea cererilor venite din partea trupelor în tranzit¹⁰, dar, după cum s-a văzut, măsura avea o implicație redusă pentru că lipseau legăturile cu localitățile.

Tehnica de telecomunicații era vizată în mod deosebit de autoritățile sovietice. Centralele telefonice din Rociu, Morărești, Merișani, Curtea de Argeș, Jibla și Stoiceni erau deja demontate pe data de 6 septembrie¹¹. Guvernul de la București pierduse astfel controlul asupra țării, dar nici prefectul de Argeș nu mai cunoștea situația reală din teritoriu¹². Era o măsură de forță menită să permită preluarea controlului în provincie de către elemente favorabile puterii sovietice. Căpitanul Lescenco nu era totuși mulțumit de controlul asupra mijloacelor de informare și a cerut la 1 octombrie predarea tuturor aparatelor de radio aflate în posesia populației și ordinele comandamentului sovietic „sunt lege și trebuiesc executate de toți, fără întârziere și echivoc”¹³. Trupele roșii, voit sau nu, au contribuit la ștergerea istoriei județului Argeș prin incendierea arhivei depozitate la Merișani. Trebuia să apară un om nou, total rupt de trecutul național. Prefectul a reușit în ultimul moment să salveze ceea

⁹ *Ibidem*, f. 55.

¹⁰ *Ibidem*, f. 56.

¹¹ *Ibidem*, f. 45.

¹² *Ibidem*, f. 61. Doar în patru comune mai funcționa telefonul, restul fiind informat prin curieri. Și pretorul din plasa Titești nu putea să comunice cu primăriile pentru că firele de telefon erau sistematic tăiate de ocupanți (*ibidem*, f. 58).

¹³ *Ibidem*, f. 73. Cine nu preda aparatul de radio până la 10 decembrie 1944 putea să primească o pedeapsă cu închisoarea între 6 luni și 4 ani (D.J.A.A.N., fond Prefectura județului Argeș, dos. 57/1944, f. 10). Doar persoanele de încredere urmau să-și mențină aparatura.

ce nu căzuse încă pradă flăcărilor¹⁴. Populația era lipsită total de apărare pentru că jandarmii și guarzii erau slab înarmați. Orice urmă firavă de rezistență era pedepsită pe loc cu rafale de arme automate. Un paznic din comuna Ștefănești (județul Muscel) a fost ucis în noaptea de 10/11 septembrie 1944¹⁵. Alți jandarmi au fost dezarmați și lipsiți de obiectele personale.

Aceste câteva mărturii documentare vin să infirme teza mareșalului sovietic Rokossovski conform căreia soldatul comunist era pătruns de un înalt spirit umanitar¹⁶. Dacă ne raportăm la informațiile despre precedentele invazii rusești, putem să constatăm că armele și ideologia s-au schimbat, dar obiceiurile au rămas.

Trupele sovietice, bine înarmate, inventau tot felul de distracții pe seama românilor. O metodă era vânatoarea de oameni cu mașina. În ziua de 1 octombrie 1944, la orele 16, un automobil al armatei sovietice cu trei soldați și două rusoaice se deplasa prin localitatea Budeasa Mare. Probabil cei cinci se aflau sub influența alcoolului și au făcut un pariu dacă pot călca un biet biciclist. Au văzut un nefericit și au încercat. Mașina și-a atins ținta și apoi a dispărut într-o trombă de praf. Oamenii au sărit să-l ajute pe accidentat, dar nu mai era nimic de făcut. Dumitru P. Stan din Valea Mărului a murit pe loc.

Anchetatorii români s-au deplasat la fața locului și, după observații minuțioase, au constatat că situația era mult mai gravă decât părea la o primă vedere. Accidentul nu era accident. Victima nu fusese sub influența băuturilor alcoolice și se retrăsese chiar lângă gardul casei cu numărul 251. Prudența nu-i servise la nimic.

Cum mersul războiului era mai important decât viața unui om nepătruns încă de valorile comuniste, ancheta a rămas fără rezultat.

Valul devastator din toamna lui 1944 a contribuit la instaurarea unei perioade de sărăcie fără precedent în istoria românilor și foametea din 1945-1947 a putut să facă ravagii. Românii au fost obligați să livreze oficial mari cantități de animale și produse alimentare, dar să hrănească și Armata Roșie de ocupație. Abia în 1958 ultima *eliberare* rusească a luat sfârșit, dar efectele au continuat până-n zilele noastre.

Trupele sovietice rămân în județ. Pactul Molotov-Ribbentrop din 23 august 1939 a permis celor două puteri agresive să dinamiteze Europa Sistemului Versailles și România a devenit o țintă favorită din cauza resurselor semnificative de petrol. Contraofensiva româno-germană din 22 iunie 1941 n-a făcut decât să amâne invazia sovietică planificată pentru vara anului 1941 și în septembrie 1944 trupele roșii străbăteau deja așezările județului Argeș. Se aplica o politică sistematică de jefuire, folosindu-se drept acoperire expresia „căutare de trofee”. Convenția de Armistițiu a permis exploatarea la sânge a populației românești.

Chiar dacă ostilitățile s-au încheiat în luna mai 1945, noii aliați au uitat să plece spre cazărmile de bază. Comandamentul Armatei 26 a preluat spre folosință clădirea Tribunalului Argeș (32 de camere) în perioada 6 iulie - 30 august 1945. Atitudinea cuceritorilor ar putea fi ușor comparată cu cea a celebrilor vandali. Chiar dacă în clădire stăteau ofițeri, geamurile au fost sparte, un tablou cu Iisus Hristos distrus și jaluzelele rupte. Căldura verii n-a ferit ușile sobelor de furia sovieticilor, multe însă

¹⁴ Aurel Sergiu Marinescu, *op. cit.*, vol. 1, p. 178.

¹⁵ *Ibidem*, p. 252.

¹⁶ K. K. Rokossovski, *Datoria ostășească*, Editura militară, București, 1982, p. 432.

dispărând fără urmă. Pagubele produse în mai puțin de două luni au fost estimate la suma de 2.083.409 lei. Chiria a fost apreciată la 1.200.000 lei, iar taxele pentru lumină și apă au fost achitate de Prefectura Argeș¹⁷. Și cifrele nu reprezintă decât efortul făcut pentru o singură unitate de comandament. Cetățenii sovietici luau masa la restaurantul Andreescu cu doar 800 lei pe zi, ceea ce ducea la pierderi zilnice de 20.000-30.000 de lei¹⁸. Trebuie remarcat faptul că propaganda politică deșănțată n-a schimbat pasiunea oamenilor pentru un trai decent și orice oportunitate era exploatată din plin. Plăcerile interzise oamenilor de rând în Uniunea Sovietică se mai găseau încă în România în curs de comunizare.

Soldații sovietici aveau misiuni clare pe lângă cele de rutină privind instrucția militară și îndoctrinarea ideologică. Comuna Topoloveni era vizitată pe 22 septembrie 1947 de ostași din departamentul topografic. Se poate presupune că erau interesați de un nod rutier de unde continuau drumurile spre Pitești și Câmpulung. Alți militari au vizitat în aceeași lună așezarea Mihăești de unde au luat datele privind numărul de locuitori și averea acestora (AN, DJ Argeș, fond *Legiunea de Jandarmi Muscel*, dos. 12/1948, f. 55). Hărțile topografice sovietice ale statelor vecine erau exacte și la nivelul anului 1939, dar autoritățile de la Moscova doreau perfecțiunea pentru a valorifica la maximum puterea de foc a artileriei. Astfel de informații sunt importante pentru stabilirea potențialului alimentar al unei regiuni în caz de război. Zvonurile privind declanșarea unui nou conflict cu lumea capitalistă îngrozeau populația românească.

Sovieticii, profitând de poziția de forță, au impus grele condiții economice în contul despăgubirilor de război. Numai în contul articolului 12 din Convenția de Armistițiu au fost predate, în perioada 22 iunie - 6 noiembrie 1945, 121 de bovine¹⁹. Articolul 11 aducea pentru al doilea an o cotă de 1.000 de bovine și 2.000 de ovine. Vitele strânse din județul Argeș urmau să aibă cel puțin 340 kg în viu, vârsta sub șapte ani și glandele de lapte sănătoase. Taurii pentru reproducție urmau să aibă în medie 380 kg și cel mult șase ani, iar boii nu puteau să fie mai ușori de 370 kg²⁰. Greutatea indicată de specialiștii sovietici era însă greu de îndeplinit în condițiile unei secete prelungite. Autoritățile au urmărit cu rigurozitate maximă modul în care cetățenii executau obligațiile impuse de Moscova. Orice persoană care întârzia predarea cotelor era urmărită în justiție pentru sabotaj. În această situație s-a aflat locotenent-colonelul Ion Gogulescu, ce a predat la Hârtiești (județul Muscel) un bou, un junc, 1.400 kg fân, 10 kg untură, 7,7 kg unt și un porc²¹. Cum între instituțiile din cele două județe

¹⁷ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 122/1946, f. 14^v. Doar pentru repararea unei cazărmi (Negru Vodă) folosite de Armata Roșie, unitatea cu numărul 18.396, au fost necesare fonduri în valoare de 140.000.000 lei (*Ibidem*, dos. 11/1947, f. 78).

¹⁸ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 1/1946, f. 15.

¹⁹ D.J.A.A.N., fond Primăria orașului Pitești, dos. 9/1946, f. 134.

²⁰ *Ibidem*, f. 135. Cererile sovietice au fost îndeplinite cu strictețe de autoritățile locale cu prețul reducerii drastice a forței de tracțiune necesară pentru muncile agricole. La începutul anului 1947 județul Argeș avea un deficit de 15.089 de animale (D.J.A.A.N., fond Prefectura județului Argeș, dos. 3/1947, f. 27). Situația în unele plăși era dezastruoasă. În plasa Cuca existau 246 de cai și 1469 de bovine, dar ar fi fost necesare pentru agricultură 4809 cabaline și 3858 bovine (*Ibidem*, f. 29). Plasa Merișani înregistra un deficit de 990 cai și 3000 de bovine (*Ibidem*, f. 30). Prefectura nu putea decât să constate neputincioasă ceea ce însemna raiul comunist după model leninist - stalinist.

²¹ D.J.A.A.N., fond Primăria orașului Pitești, dos. 9/1946, f. 77.

învecinate era o proastă comunicare, ofițerul a fost acuzat de sabotaj. Abia la 2 iunie 1946 s-a hotărât renunțarea la urmărirea în justiție²².

Uniunea Sovietică a aspirat deosebit de eficient produsele agricole existente pe piața românească și, în condițiile unei secete extrem de severe, au început să crească prețurile și să bântuie spectrul foametei. Dacă în noiembrie 1945 o masă la cantină costa 350 de lei, în ianuarie 1946 se ajungea la 374, dar în februarie și martie se atingeau cotele de 701 și 817 lei²³. În ianuarie 1946, Oficiul Economic județean considera că „populația orașului Pitești este amenințată să rămână fără pâine”²⁴. Seceta din 1946 a agravat situația alimentară. Un ou ajunsese în ianuarie 1947 la 5.000 de lei, un litru de lapte se vindea cu același preț, dar carnea era un produs de lux (18.000 sau 20.000 lei/kg), iar untul era de neatins (70.000 lei/kg). Reprezentanții P.N.P. din Pitești considerau că de vină pentru această situație sunt sătenii din localitățile învecinate. „Speculând fără nerușinare și în mod fățiș, aceștia nu contribuie decât la jefuirea funcționarilor, pensionarilor și tuturor celor cu venituri fixe, la o adevărată operă de asasinare a bătrânilor, a copiilor noștri, cari, lipsiți de alimente, mâine nu vor fi decât elemente debilitate, pradă cu cea mai mare ușurință bolilor și urmărilor lor.” Se cereau „stărpirea și afișarea delincvenților spre a fi cunoscuți și de public”²⁵. Era, evident, o analiză unilaterală și fără studierea cauzelor reale. Țăranii se aflau într-o situație disperată, inflația și impozitele aducându-i la sapă de lemn. Bolile și foametea făceau ravagii, mortalitatea sporind la valori greu de închipuit pentru ani de pace.

Starea de spirit a populației era „agitată datorită greutăților zilnice de neînlocuit ivite prin scumpirea excesivă a articolelor de primă necesitate și a speculei”²⁶. Orice mărire de salarii atrăgea imediat o scumpire a mărfurilor. Nici situația jandarmilor și militarilor nu era foarte bună. Nu existau suficiente haine²⁷, iar încălțăminte era complet uzată. Aproximarea celebrelor „alegeri libere” din 19 noiembrie 1946 a adus o creștere consistentă a salariului și se promitea un sprijin total pentru Guvernul Groza²⁸. Situația a revenit la normal după victorie. Subofițerii au ajuns să umble cu picioarele

²² *Ibidem*, f. 76. Într-o situație asemănătoare s-a aflat și cetățeanul Petre Petrescu, dar vitele fuseseră predate în comuna Leicești (*Ibidem*, f. 80). Sunt doar două exemple din miile de procese intentate pentru sabotaj. Se poate demonstra astfel absurditatea politicii de forță dusă de autorități împotriva țăranilor pauperizați și înfometați. Justiția era în continuare oarbă, procesele curgeau cu duiumul și chiar Oficiul Economic Argeș trebuia să ceară închiderea unor acțiuni în instanță pentru că obligațiile stabilite de autorități erau absolut imposibil de realizat. Locuitorul Toma M. Joița din Șerbănești a predat 265 kg din cele 300 repartizate, iar restul abia ajungeau pentru cele opt suflete ale familiei (D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 101/1947, f. 139). Un alt caz din aceeași localitate este și mai semnificativ. Ion Liță avea însămnântat doar 0,5 ha și a fost impus la 150 kg, chiar dacă familia avea nouă suflete (*Ibidem*, f. 144). Nici Dumitru Liță n-a putut să predea decât 32 kg din 150 stabilite deoarece familia era compusă din 12 persoane (*Ibidem*, f. 145). Și era miezul iernii când se desfășura procesul (31 decembrie 1946). Mulți țărani nu aveau nicio intenție de a sabota planurile regimului, dar nu puteau să facă față. Florea V. Rizea din Șerbănești a predat cea mai mare parte a cotei și a păstrat doar pentru consum propriu și pentru însămnântările din primăvară. N-a scăpat de chinurile obișnuite ale procesului, chiar dacă toate acțiunile erau logice (*Ibidem*, f. 150). Cine ar fi mai cultivat câmpurile dacă țăranii ar fi dispărut? Cu ce să faci însămnântări dacă statul ia tot? Pentru regim contau doar hărțile planificate. Politica irațională de distrugere a păturii țărănești a continuat în toată perioada comunistă.

²³ D.J.A.A.N., fond Primăria orașului Pitești, dos. 8/1946, f. 147 și 147^v.

²⁴ *Ibidem*, dos. 1/1946, f. 115.

²⁵ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 99/1947, f. 1 și 2.

²⁶ D.J.A.A.N., fond Legiunea de Jandarmi Argeș, dos. 2/1947, f. 33.

²⁷ *Ibidem*, f. 133.

²⁸ *Ibidem*, f. 214.

goale sau cu bocanci rupți. Nici salariile nu mai erau distribuite la timp²⁹. Erau și insuficiente pentru că în primăvara lui 1947 prețurile la toate produsele au explodat. Se vorbea, în taină, că Guvernul a măsluit alegerile, dar astfel de discuții erau riscante într-o epocă în care delatiunea începea să fie la mare modă.

Orice stat totalitar se caracterizează prin instaurarea unui regim de supraveghere a dușmanilor obiectivi și guvernul Petru Groza nu putea să facă excepție de la legile istoriei. Biroul Siguranței din Pitești avea ca principală misiune urmărirea legionarilor și a simpatizanților mișcării. La 4 august 1945 se întocmea un raport despre patru profesori, dar doar Voinea Constantin (Liceul industrial de băieți) era considerat periculos și s-a propus internarea în lagăr. Nu era însă de găsit. Alte persoane (Ciungan Titus Liviu, Ciocan Haralambie și Grigorescu Vasile) nu săvârșiseră abuzuri în timpul regimului Antonescu și nu colaboraseră cu legionarii³⁰. Anchetele polițienești pătrundeau și la ore. Profesorul Ciocan Haralambie de la Liceul I. C. Brătianu a fost supravegheat pentru că la ore a vorbit despre penitenciarele model din SUA. Concluzia anchetei era că nu se aduseseră critici la adresa formei de guvernământ din România și nici la adresa administratorului Penitenciarului Argeș. Se reconfirma faptul că profesorul Ciocan nu făcuse parte din partide ostile comunismului³¹. Trebuie observat că turnătorii erau infiltrați deja în școli și manipulau informațiile din rapoarte în funcție de interesele particulare.

Orice regim totalitar se caracterizează prin folosirea propagandei și controlul asupra mijloacelor de informare în masă³². Regimul comunist din România nu putea să facă excepție de la modelul oferit de Uniunea Sovietică. Încă din 1944 s-a publicat ordonanța generalului Dumitru Carlaonț conform căreia toate aparatele de radio urmau să fie predate forțelor de ordine până la 10 decembrie, în caz contrar pedeapsa fiind cuprinsă între 6 luni și 4 ani³³. O comisie specială pentru scoaterea din uz a cărților fostului regim a găsit într-un depozit doar 133 de exemplare din volumul *Cutreierând Basarabia desrobită* a scriitorului Lascarov Moldovanu, volumele fiind scoase de la difuzare³⁴. Încă din 23 ianuarie 1945 un ordin al Diviziunii Presei interne preciza că nu

²⁹ *Ibidem*, f. 358.

³⁰ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 123/1945, f. 95.

³¹ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 5/1946, f. 21.

³² Arendt, Hannah, *Originile totalitarismului*, p. 450.

³³ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 57/1944, f. 10.

³⁴ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 50/1946, f. 5. Epurarea cărților, conform obligațiilor impuse României prin Convenția de Armistițiu din 1944, a continuat cu frenetrie demnă de o cauză mai bună. Prefectura primea rapoarte peste rapoarte din toate comunele județului. La Școala primară mixtă Slătioare au fost distruse la 15 decembrie 1945 următoarele cărți: *Basarabia* (două exemplare) de Gh. Popa-Lisseanu, *Rușii și țărănimea română* (două exemplare) de A. V. Gâdei, *La hotarele Moldovei* de A. Gheorghiu, *România în comerțul internațional* de R. V. Teodorescu, *Armata Rusă de Marele Stat Major*, *Sovietele în fața războiului de mâine* de Gh. Tătărăscu și *Voluntari români în Siberia* de E. Bufueiu (D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 118/1946, f. 2). La școala din Prundu dispăreau operele lui Coșbuc (*Din Țara Basarabilor*) și Simion Beli (*Sânge de moldoveni*), alături de cele ale lui Gh. Popa-Lisseanu și A. Gheorghiu menționate mai sus (*Ibidem*, f. 6). Erau instituții care nu efectuaseră la timp epurarea bibliotecilor. Pretura plășii Jiblea raporta că nu mai sunt publicații interzise în comună (*Ibidem*, f. 12) și conducerea Liceului teoretic de fete Mihail și Sevastița Vasilescu asigurase arderea de tot până la 10 decembrie 1945 (*Ibidem*, f. 13). Ruptura cu trecutul trebuia să fie extrem de brutală și totală, după cum jurase tovarășul Stalin în 1924 la mormântul lui Lenin (Părăsindu-ne, tovarășul Lenin ne-a poruncit să păzim și să întărim dictatura proletariatului. Îți jurăm, tovarășe Lenin, că nu ne vom precupeți forțele pentru a îndeplini cu cinste și această poruncă a ta !) (Lenin, *Opere alese*, vol. I, p. 7).

mai apar publicații fără autorizație specială³⁵. Serviciul de cenzură a fost reorganizat și la 30 aprilie 1945 responsabil pentru Argeș era Nicolae M. Nițu³⁶. De la 31 mai 1947 Teohari Georgescu, ministru de interne în guvernul Groza, a ordonat să nu se mai cumpere gazete sau reviste fără ordin personal sub motiv că „situația finanțelor locale este foarte grea”³⁷. Era un nou pas în preluarea controlului asupra gândirii. Publicațiile argeșene erau strâns supravegheate de autorități. Se trimiteau la București liste cu tot ceea ce ieșea de sub tipar. În 1945 apăreau ziarele și revistele *Țărănismul Argeșului*, *Presa*, *Voința Poporului*, *Lumina pentru toți*, *Buletinul Eparhial*, *Gândul nostru* și *Păstorul Ortodox*³⁸. Publicațiile opoziției erau atent supravegheate și despre *Țărănismul Argeșului* se raporta că are un tiraj de 5.000 de exemplare săptămânal, 3.000 de abonați și un consum de anual de hârtie de 6.000 kg. Nu erau omiși nici conducătorii publicației, avocații Th. Simionescu și M. Pițigoi³⁹.

Imaginea urbei de pe Argeș era afectată în anii 1945-1947 de clădirile lovite de raidurile de bombardament ale aviației americane din 1944. Unele case erau dezolante. Pe bulevardul Elisabeta la numărul 42 se aflau clădiri ale Ministerului Educației Naționale. Construcția din curte și magaziile fuseseră grav avariate de o bombă de mare calibrul, iar casa de la stradă avea acoperișul avariat, tencuiala căzută și crăpată și scara principală distrusă. Comisia de salubritate propunea dărâmarea clădirilor din curte și repararea celei de la stradă⁴⁰. Pe același bulevard, la numărul 40, bombele distruseseră un șopron, avariaseră grav o clădire din centru și casa dinspre stradă afectată de suflu și cu etajul abandonat⁴¹. Toate clădirile ruinate se aflau în plin centru. O casă de pe strada Tudor Vladimirescu cu nr. 111, proprietatea lui Constantin Chinie, era insalubră și în 1948, iar comisia specială a propus dărâmarea la 15 aprilie⁴². Primarul a cerut două autocamionete pentru refacerea orașului la 11 iulie 1946, dar resursele erau îndreptate spre alte destinații⁴³. Case, biserici și școli așteptau reparațiile necesare pentru a nu ajunge în stadiul de ruină. Lipsa banilor a dus la imposibilitatea executării reparațiilor la instalațiile vitale ale orașului. Primarul constata cu îngrijorare la 10 iulie 1946 că motorul de la instalația de pompare a apei potabile era stricat și că n-a fost înlocuit, iar *populația suferă de apă*⁴⁴. Canicula instalată în vară și lipsa apei au favorizat provocarea de incendii. Forțele de intervenție au fost surprinse de valul de foc din august 1946. Pe 15 august, s-a aprins locuința numiților Gh. R. Voicu și Ion I. Florea din Papucești⁴⁵. Două zile mai târziu dispărea în flăcări acoperișul casei din

³⁵ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 50/1946, f. 11.

³⁶ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 50/1946, f. 2.

³⁷ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 12/1947, f. 1.

³⁸ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 50/1946, f. 4.

³⁹ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 50/1946, f. 13.

⁴⁰ D.J.A.A.N., fond *Primăria Pitești*, dos. 47/1946-1948, f. 2 și 2^v.

⁴¹ *Ibidem*, f. 48.

⁴² *Ibidem*, f. 27.

⁴³ *Ibidem*, dos. 18/1946, f. 36. Pagubele produse de bombardierile americane erau remediate după posibilitățile financiare ale locuitorilor. Astfel, Petre Năstăsescu cheltuiuse pentru locuința de pe strada Sfânta Vineri, nr. 8 1.453.182 lei la cursul din 1946, iar proprietarul imobilului de pe Lahovary, nr. 2 816.200 lei (*Ibidem*, dos. 3/1946, f. 120 și 122).

⁴⁴ *Ibidem*, dos 18/1946, f. 37.

⁴⁵ *Ibidem*, dos. 21/1946, f. 115.

proprietatea Ioanei Călin (str. Mircea Vodă, nr. 8)⁴⁶. A doua zi era sinistrată văduva Filofteia St. Călin de pe strada Matei Basarab⁴⁷, nr. 2. Chiar dacă avea trei copii minori în grijă, n-a primit nici un ajutor de la autoritățile locale și cele locale pentru că nu existau fonduri⁴⁸. O scuză folosită în toate timpurile pentru a masca destinațiile greșite ale sumelor de bani. Primăria găsea fonduri pentru a asigura solemnitatea depunerii jurământului ostașilor din contingentul 1946 și, mai ales, pentru decernarea medaliei sovietice *Victoria contra Germaniei*, care *trebuie făcută cu tot fastul cuvenit*⁴⁹.

Populația orașului Pitești s-a aflat, între anii 1944 și 1947, sub povara ocupației sovietice și autoritățile locale, la indicațiile Guvernului Groza, au îndeplinit orbește condițiile de armistițiu. Indicațiile de la București erau clare. Broșura *Ajutorul URSS pentru România obținut de guvernul Groza* era expediată pentru popularizare în ianuarie 1946. Citirea atentă a rândurilor demonstrează preocuparea regimului de a masca situația gravă în loc să rezolve cauzele reale ale problemelor economice și sociale. *Foametea a fost astfel învinsă. Cea mai apăsătoare dintre grijile noastre ne-a fost ridicată de pe suflet...Niciun bob de grâu, nici un pumn de mălai, nici un fel de cereale nu vor mai ieși din țară până la recolta anului viitor. În schimb, vor intra în țară 300.000 tone de grâu și porumb*. Se afirma și că soldații sovietici nu sunt hrăniți din resursele alimentare românești⁵⁰. Foametea și bolile au profitat pentru a ridica tributul de vieți omenești. A fost cea mai neagră perioadă din istoria contemporană a urbei de pe Argeș.

Prefectura Argeș primea de la București nenumărate ordine cu măsuri privind diminuarea efectelor secetei și trecerii trupelor sovietice. Conform teoriei că nu trebuie să se facă împrumuturi la dușmanii capitaliști, Ministerul Finanțelor a trimis în teritoriu o circulară privind strângerea de la populație a pieselor de 200 de lei din argint pentru refacerea stocurilor de metale prețioase. Se recomanda anunțarea sătenilor prin afișare și batere de tobe deoarece ziarele și radioul nu aveau un impact suficient de mare⁵¹. Colectarea monedelor din argint n-a părut o măsură deosebită în ianuarie-februarie 1945, dar mai târziu populația s-a văzut lipsită de un important instrument de plată în condițiile înfloririi bursei negre. Prefectul trebuia să execute fără să comenteze ordinele de la Centru, chiar dacă erau în total dezacord cu realitatea. Telegrama Ministerului Afacerilor Interne nr. 34232/1946 subliniază modul de gândire bazat doar pe forță al miniștrilor comuniști și prezintă un pur limbaj de lemn (*...Pentru executarea acestei operațiuni, trebuie mobilizate forțele politice ale organizațiilor care colaborează în guvern și întreg aparatul de stat, într-o muncă de conștiință și răspundere de zi și noapte. În timpurile grele pe care le trece țara, datorită secetei, care în unele regiuni bântuie de doi ani consecutivi, aparatul administrativ, poliția și însuși jandarmeria, trebuie să facă dovada că se găsesc în slujba poporului. Numai în felul acesta, se poate înlătura catastrofa care amenință regiunile deficitare și în același timp, să dea lovitură de grație reacțiunii, care în lupta sa contra poporului și a regimului democrației, caută să speculeze lipsurile de care guvernul nu poate să fie făcut răspunzător, decât dacă nu*

⁴⁶ *Ibidem*, f. 170.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 172.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 173.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 145.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 1/1946, f. 64.

⁵¹ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 6/1945.

se iau la timp toate măsurile dictate de situația grea în care se zbat regiunile bântuite de secetă. Cine nu vrea, sau nu se simte în stare să înlăture greutățile inerente operațiunilor de colectare a cerealelor, nu poate să rămână în posturi de răspundere și trebuie să lase locul elementelor constituite și capabile. Fiecare răspunde cu situația sa de modul cum își îndeplinește obligațiunile ce-i revin⁵². Dacă autoritățile locale au trimis situații privind realitatea din teren, interpretările de la București au fost la fel de greșite. Un singur exemplu este grăitor în acest sens. Camera de Comerț și Industrie din Pitești a întocmit un raport privind producția agricolă pe anul 1945. Cifrele sunt destul de impresionante la o primă constatare. Câmpurile au dat 87.032 t de cereale, 6.710 t de nutrețuri cultivate, 9.894 t de fân natural, 13.638 t de legume și cartofi. Se adăugau fructe și vin. Consumul obișnuit al județului depășea însă cu mult aceste cifre. Județul Argeș avea nevoie de 25.000 t de grâu, 110.000 t porumb, 3.000 t alte cereale, 18.000 t de cartofi, varză și alte legume și 400 t de grăsimi animale și vegetale în afara celor produse pe plan local⁵³. Nu trebuie să uităm că populația din mediul rural și din cartierele mărginașe ale orașelor consuma cu mult sub cerințele naturale ale organismului. Este evident că județul Argeș începea dezastruos anul 1946, dar guvernarea au considerat că nu este o zonă calamitată și l-au supus colectărilor forțate și benevole. Rezultatul final a fost răspândirea foametei și a mizeriei, avangarda mortalității ridicate, de care guvernul comunist în frunte cu dr. Petru Groza se face vinovat. Dezinformarea a fost perfectă și astăzi județul Argeș în noile granițe figurează printre zonele necalamitate. Dacă în 1947 oamenii au supraviețuit unui nou val de foamete, guvernarea s-au gândit să refacă stocul de metale prețioase, chiar dacă doctrina marxistă acordă aurului un loc secundar. Prefectura Argeș primea ordinul telegrafic nr. 24.908 din 27 august 1947 prin care cetățenii urmau să predea contra cost Băncii Naționale aurul sub orice formă, medaliile jubiliare, bijuteriile făcute din monede străine emise după 1800, monedele din aur românești sau străine, precum și valuta forte (dolari, franci elvețieni etc.). Se excludeau pe moment salbele din monede austriece, mahmudelele și icoșarii și bijuteriile din aur. Brutalitatea regimului se vedea din pedepsele anunțate pentru contravenienți: confiscarea aurului nedeclarat, amendă penală egală cu de cinci ori valoarea obiectelor prețioase și închisoare de la 5 la 25 de ani. Ordinul era conceput extrem de absurd deoarece oamenii erau obligați să predea aurul până pe 30 august 1947⁵⁴, deci măsura avea drept scop stabilirea unui cadru de pedepsire a celor cu oarecare posibilități materiale. Trebuie să se țină cont că mecanismul birocratic se urnește relativ greu și posibilitățile de informare în mediul rural erau destul de reduse.

Ideile partidelor extremiste, idei utopice, nu atrag decât elemente izolate din rândurile elitei și ale plebei. Spiritul poporului rămâne departe de vârtejul dăunător al politicii. Arsenalul statal are însă arme pentru orice situație dificilă. *Masele trebuie să fie câștigate prin propagandă*⁵⁵.

⁵² D.J.A.A.N., fond Primăria orașului Pitești, dos. 21/1946, f. 221 și 221 v.

⁵³ D.J.A.A.N., fond Primăria orașului Pitești, dos. 3/1946, f. 57.

⁵⁴ D.J.A.A.N., fond Prefectura Județului Argeș, dos. 18/1947, f. 79 sau dos. 19/1947, f. 22. Chiar dacă nu apreciau aurul din punct de vedere ideologic (Lenin, *Opere*, vol. 33, p. 95), comuniștii îi apreciau puterea economică și era importantă achiziția prin orice mijloace pentru a micșora orice capacitate de rezistență a maselor în situații de criză.

⁵⁵ Hannah Arendt, *op. cit.*, p. 448.

Efectele devastatoarei secete din anii 1945-1947 au fost amplificate de politica brutală și irațională a Moscovei de exploatare a noilor colonii primite prin bunăvoința occidentalilor și preluate prin forța armelor. Documentele din arhive confirmă existența spectrului foametei ideologice încă din 1945 și se poate spune că a fost un Holodomor și în România. Noul regim nu aducea nimic nou în afară de exportul de ideologie utopică, condamnată la eșec încă din Antichitate de către marele gânditor Aristotel⁵⁶, și brutalitate.

THE RED ARMY AND ARGEȘ COUNTY IN 1944-1947

Abstract

The paper presents the effects of the devastating drought from 1945-1947, effects amplified by the Moscow's brutal and irrational politics meant to exploit the new colonies that had been received thanks to the occident's goodwill and taken over through military intervention.

⁵⁶ Aristotel, *Politica*, Editura Antet, București, f. a., p. 35.